

Pandemin slår hårt mot utrikesfödda företagare

Sammanfattning

I denna promemoria analyseras hur pandemin slagit mot utrikes födda företagare. Mellan första och fjärde kvartalet 2020 minskade antalet utrikes födda företagare med när 10 000 eller omkring tio procent. Motsvarande minskning bland inrikes födda företagare var under två procent.

Beräkningen bygger på SCBs arbetskraftsundersökningar och det finns alltid en viss statistisk osäkerhet i denna typ av urvalsundersökningar. Men det finns även andra klara indikationer på att pandemin slagit hårdast mot just de utrikes födda företagarna. Analysen i denna promemoria visar att ökningen av konkurser under 2020 var starkast i just de tre branschgrupper där utrikes födda företagare är vanligast. Det gäller till exempel hotell- och restaurang där hela 57 procent av företagarna är födda utomlands. Ett annat exempel är taxinäringen som också drabbats hårt av pandemin.

Utslagningen av utrikes födda företagare drabbar inte bara dem själva utan även andra med bakgrund i andra länder. Undersökningar har visat att utrikes födda företagare ofta är mer benägna att anställa andra med utländsk bakgrund och arbetslösheten för utrikes födda har också ökat snabbare än för infödda svenskar sedan pandemins början. Detta är speciellt oroande eftersom Sverige redan innan pandemin tillhörde de länder som hade störst skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda.

För att förhindra en ytterligare utslagning av utrikes födda företagare är det avgörande att vaccineringen sker så effektivt och så snabbt som möjligt. Flera andra länder har hunnit vaccinera en betydligt större del av befolkningen än Sverige. Ju tidigare rekommendationer och restriktioner kan lättas desto fler företag kommer att kunna räddas. I Svenskt Näringslivs företagspanel uppgav hela 12 procent av företagen att de inte trodde sig kunna vara livskraftiga i fyra månader till med rådande läge, trots de stöd som regeringen inrättat.

Vad gäller stöden är det absolut nödvändigt att takten i utbetalningarna ökar och ansökningsprocessen görs så enkel som möjligt. Det finns ett utbrett missnöje med båda delarna bland företagen. För utrikes födda företagare är kravet på enkelhet i ansökningsprocessen ofta ännu högre eftersom de ofta inte behärskar språket lika bra och inte har tillgång till samma kontaktnät.

Inledning

Sverige är ett av de länder där sysselsättningsgraden skiljer sig mest mellan inrikes och utrikes födda. Det finns flera orsaker till det. Utbildningsnivån är lägre bland de utrikes födda. Dessutom kan språksvårigheter och avsaknaden av kontaktnät göra etableringen på arbetsmarknaden svårare. En väg in på arbetsmarknaden är att starta företag. Mellan 2014 och 2019 ökade antalet utrikes födda företagare i Sverige med över 20 procent. Men förutsättningarna för många företagare har förändrats radikalt under det senaste året i spåren av pandemin. Möjligheterna till att driva ett lönsamt företag har försämrats kraftigt i ett antal branscher. Det gäller till exempel flera av de branscher som utrikes födda ofta startar sina verksamheter i, som till exempel restaurang- och taxibranschen.

Om många utrikes födda företagare tvingas lägga ned sina verksamheter kan det få stora konsekvenser. Inte bara för företagarna själva och deras familjer utan även för andra som har svårt att

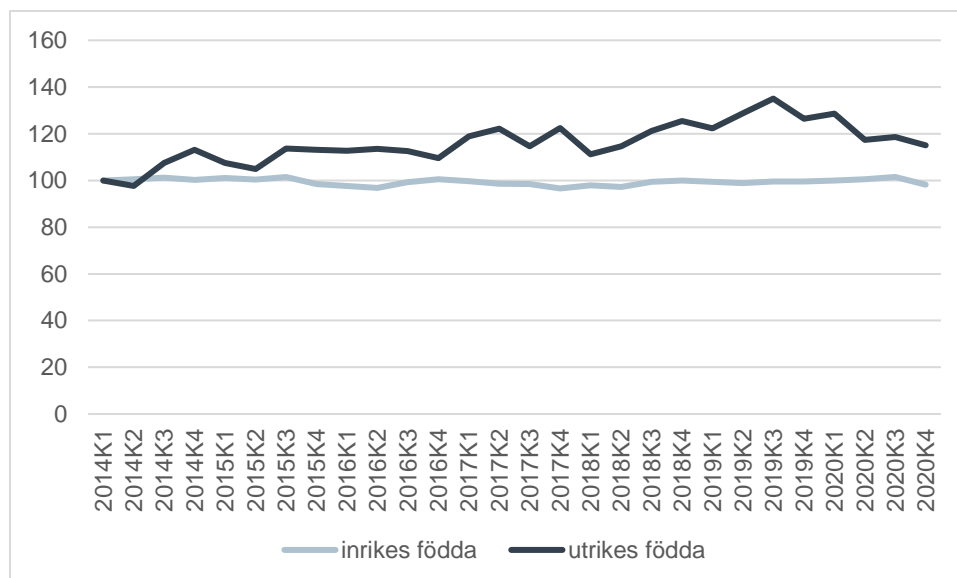
komma in på arbetsmarknaden. Utrikes födda företagare kan ofta vara mer benägna att anställa andra med liknande bakgrund.

I den här promemorian har vi därför analyserat utvecklingen av företagandet bland utrikes födda sedan svensk ekonomi började påverkas av pandemin i mars 2020.

Omkring 10 000 utrikes födda företagare har försvunnit sedan pandemin bröt ut

Enligt SCBs arbetskraftsundersökningar (Aku) finns det cirka 83 000 utrikes födda och 408 000 inrikes födda företagare i Sverige. Sedan 2014 har utrikes födda företagare vuxit betydligt snabbare än antalet inrikes födda, delvis som ett resultat av den stora flyktinginvandringen som påbörjades 2015. Men av figuren nedan framgår att utvecklingen gått åt helt motsatt håll inledningen av pandemin. Antalet utrikes födda företagare har minskat med cirka 10 000 personer eller nära 11 procent sedan första kvartalet 2020. Motsvarande minskning bland inrikes födda företagare är mindre än två procent.

Figur 1 Utveckling av antalet inrikes och utrikes födda företagare 2014 q1 – 2020 q4 (Index q1 2014=100)

Källa: SCB, Aku

Eftersom Aku är en urvalsundersökning ska förändringar alltid tolkas med viss försiktighet. Det kan även finnas säsongsvariationer men SCBs säsongsjusterade uppgifter visar också på en likartad nedgång (drygt nio procent). Dessutom finns det även andra tecken på att pandemin slagit hårdare mot just denna grupp företagare.

Tillväxtverket har statistik över bakgrunden för operativa företagsledare i Sverige. Vi har studerat andelen invandrade företagsledare i de största branschgrupperna och jämfört dessa med konkursutvecklingen under 2020 i dessa branscher. I tabell 1 framgår att det finns stora skillnader i andelen utrikes födda företagare mellan olika branscher. Inom hotell- och restaurang är nära 60 procent av företagarna födda utanför Sverige. Därefter följer uthyrning m.m och transportbranschen

där 33 respektive 30 procent av företagare är utrikes födda. Det är också i just dessa tre branschgrupper som konkurserna ökat mest mellan 2019 och 2020.

Inom hotell- och restaurang ökade konkurserna med 23 procent. Branschen har påverkats kraftigt av både restriktionerna i antal besökare och av förbudet mot alkoholservice efter vissa klockslag. Även inom transportbranschen ökade konkurserna med 23 procent. Här finns ett antal delbranscher som upplevt stora omsättningsfall som flyg- och bussbolag och inte minst taxiföretag. Uthyrning m.m är en relativt bred branschgrupp där företagen påverkats olika mycket av pandemin. Men här ingår några av de delbranscher som drabbats hårdast som resebyråer och konferensarrangörer.

Tabell 1 Andel utrikes födda företagare och procentuell förändring av konkurser mellan 2020 och 2019

Branschgrupper	Andel utrikes födda företagare	Förändring av konkurser 2020/2019
Hotell och restaurang	57,3	23%
Uthyrning m.m	32,6	16%
Transport	29,6	23%
Vård och omsorg	27,9	-21%
Annan serviceverksamhet	27,9	5%
Handel	23,7	1%
Utbildning	20,5	-9%
Info- och kommunikation	20,1	-11%
Juridik, ekonomi m.m	19,1	10%
Kultur och fritid	17,2	14%
Byggverksamhet	16,2	1%
Tillverkning	14,5	-3%

Källa: SCB (konkursutveckling) och Tillväxtverket (Andel utrikes födda företagare)

Utslagningen av företag riskerar att leda till långsiktiga konsekvenser

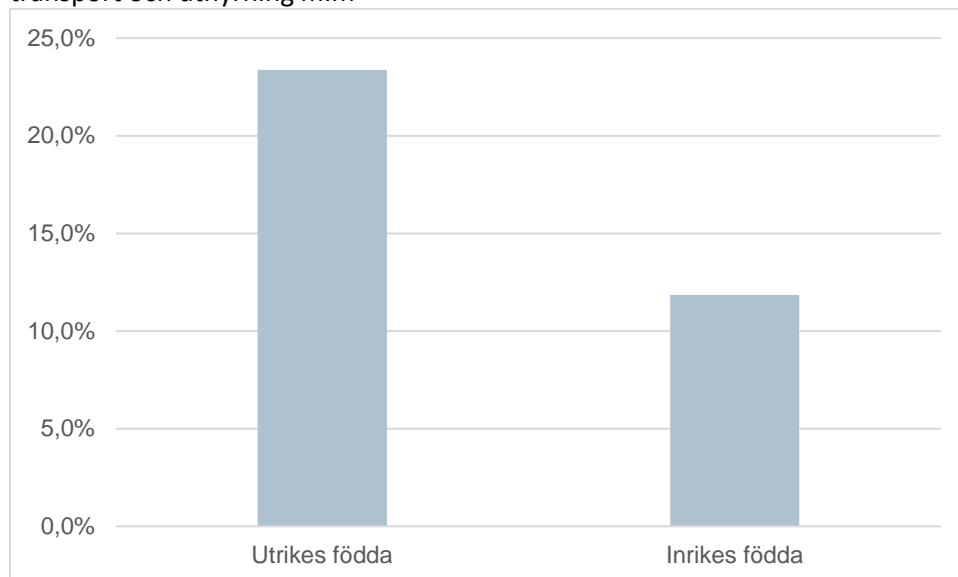
Under fjärde kvartalet 2020 fanns det drygt 430 000 öppet arbetslösa i Sverige. I ljuset av det låter inte en minskning av utrikes födda företagare med 10 000 som ett alarmerande antal. Samtidigt har arbetslösheten bland utrikes födda varit den största utmaningen på den svenska arbetsmarknaden under en lång tid. Sverige är ett av de länder som har den största skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda.

Flera undersökningar har också visat att företagare med invandrabakgrund är mer benägna att anställa andra med invandrabakgrund. Därför utgör företag som drivs av invandrare som en viktig instegsport på den svenska arbetsmarknaden. En studie från Handelns forskningsinstitut visade bland annat att företag med minst en operativ chef som var född i Afrika eller Asien var fyra gånger mer benäget att anställa arbetslösa från dessa regioner jämfört med företag som saknade chefer som var födda i dessa regioner.

Som vi tidigare visade har konkurserna ökat kraftigt i de branschgrupper där det är vanligast med utlandsfödda företagare. Men inom hotell- och restaurang, transport och uthyrning m.m finns det även

en överrepresentation av utlandsfödda anställda. Av de inrikes födda står dessa tre branschgrupper för knappt 12 procent av sysselsättningen, medan de är dubbelt så viktiga för sysselsättningen bland utrikes födda. Mer än 200 000 utlandsfödda arbetar i dessa branscher.

Figur 2 Andel av samtliga sysselsatta som arbetar inom branschgrupperna hotell- och restaurang, transport och uthyrning m.m

Källa: SCB, Rams

Mellan första och fjärde kvartalet 2020 ökade också antalet arbetslösa utrikes födda med 20 000 personer eller knappt 10 procent medan arbetslösheten bland inrikes födda var i det närmaste oförändrad.¹ Utvecklingen riskerar att förvärras så länge som restriktionerna och rekommendationerna ligger kvar. De ekonomiska reserverna i de mest utsatta branscherna har minskat kontinuerligt sedan pandemin började. I Svenskt Näringslivs företagarpanel uppgav omkring 12 procent av företagen att de inte trodde sig kunna vara livskraftiga i fyra månader om pandemin fortsätter. Det finns en uppenbar risk att de företag som kan komma att slås ut återfinns i de branscher som vi analyserat här till exempel restauranger, taxibolag, resebyråer och konferensarrangörer.

Vaccinering och fungerande stöd avgörande för företagens överlevnad.

De avgörande frågorna för företagens överlevnadsmöjligheter är likartade för inrikes och utrikes födda företagare. Den viktigaste frågan handlar om när verksamheterna kan återgå till det normala igen. I Konjunkturinstitutets senaste extra undersökning om läget under pandemin från januari uppgav till exempel 67 procent av företagen inom hotell- och restaurang att deras omsättning låg 50 procent eller mer under det normala. Även med dagens möjligheter till korttidspermitteringar och omställningsstöd finns det en tidsgräns för hur länge verksamheterna kan hållas igång.

En nyckelfråga är därför när restriktionerna mot restaurangbranschen, kollektivt resande och allmänna sammankomster kan lättas upp. Den frågan beror i sin tur i hög grad på hur effektivt vaccineringen av befolkningen kan ske. Därför är det oroande att Sverige hittills vaccinerat en lägre andel av befolkningen än många andra länder. För företagandet i allmänhet och för utrikes födda företagare är det av yttersta vikt att Sverige ligger framkant när det gäller hastigheten i vaccineringen. Riksbanken har till exempel räknat fram att BNP höjs med 25 miljarder för varje månad som pandemin förkortas.

¹ Källa: SCB, Aku

I väntan på att restriktioner och rekommendationer kan lättas måste stödsystemen fungera, annars riskeras en onödig massutslagning av företagare. Regeringen har infört kraftfulla stödsystem för de företag som drabbats hårdast av pandemin genom bland annat möjligheten till korttidspermittering av personal och omställningsstöd till de företag som förlorat mest i omsättning. Men i många fall har inte stöden nått ut till företagen. Bland annat har det uppstått stora förseningar i Tillväxtverkets utbetalningar av stöden till korttidspermittering

I Svenskt Näringslivs senaste företagspanel tillfrågades företagaren om de ansökt om något stöd och hur de upplevt processen. En tredjedel av företag som ansökt om stöd var missnöjda med tiden till utbetalning. Vidare var 28 procent missnöjda med ansökningsprocessen. Många företagare menar till exempel att processen är krånglig. Även om det inte går att särskilja utrikes födda företagare i undersökningen är det troligt att språksvårigheter och i många fall ett bristande kontaktnät gör situationen ännu svårare för utrikes födda företagare.

För att undvika ytterligare utslagning av utrikes födda företagare måste tiden till utbetalning kortas och ansökningsprocessen göras så smidig som möjligt.